

## Könyvtári katalógustételek retrospektív konvertálásának problémái Lengyelországban

Lengyelországban is, akárcsak a volt keleti tömbbe tartozó más államokban, a kilencvenes évek első felében került napirendre a könyvtári katalógustételek retrospektív konvertálásának, röviden: *retrokonvertálásának* problematikája. Nevezetesen azt követően, hogy legalábbis a legjelentősebb tudományos és szakkönyvtárak beszerzték a hagyományosan elkészült bibliográfiai leírások számítógéppel olvasható, azaz valamilyen MARC formátumba történő átviteléhez szükséges berendezéseket. A retrokonvertálás mulhatatlan előfeltétele az ország kiteljesített UAP-programban való részvételének, akár nemzeti, akár nemzetközi vonatkozásait nézzük is.

Noha eddig két kísérlet történt – az egyik 1995-ben, a másik 1996 májusában – arra, hogy az érdekelt könyvtárak közös koncepciót dolgozzanak ki e hatalmas feladat munkamegosztásban való elvégzésére, illetve a módszerek és a technikák unifikálására, az egyes intézményekről mindeddig „falra hányt borsóként” peregtek le az ebbéli óhajok. Mindegyik ment a „saját feje után”.

Most azonban, mivel némi tapasztalatok is felhalmozódtak a retrokonvertálás időigényességével kapcsolatban, továbbá számított nagyságrendjei is gigásznak látszanak, jó esély van rá, hogy nem sokára mégiscsak létrejön a feltétlenül szükséges könyvtárközi megállapodás.

Ami az időigényességet illeti: a gyakorlat megmutatta, hogy egy-egy könyvtétel leírásának retrokonvertáláshoz való előkészítése és retrokonvertálása átlagosan 1 és fél órát vesz igénybe, egy-egy analitikusan leírt folyóirattételé legkevesebb 4 és fél órát.

Ha ehhez hozzárendeljük az abszolválendő nagyságrendeket, nevezetesen hogy csak a huszadik századi lengyel könyvtermés legalább 750 ezer, az országban található külföldi eredetű állomány pedig kb. 400 ezer leírást tesz ki, az akció egésze mintegy 3 millió új zlotys ráfordítást igényel. Ez – bizony – jókora summa, bár ha az ország kb. 200 érdekelt könyvtára között osztjuk el, a maga 15 ezer zlotys összegével már korántsem látszik irreálisnak. (Az OCR/ICR technikával dolgozó csehek 1,6 USD költséget számítanak egy-egy leírás konvertálására, az erre specializálódó nyugati cégek pedig 3 USD-t.) És: ne felejtjük el, hogy hol van még a 20. század előtti és az egyéb állomány felvételeinek konvertálása!

Ha egyszer már megvan a hajlam, az érdekelt mintegy kétszáz könyvtárnak a következőkben kellene megállapodnia:

1. A 20. századi lengyel termés eddigi feldolgozottságának retrokonvertálását az ország legfontosabb könyvtárai munkamegosztásban vé-

gezzék el, mégpedig a legkeresettebb gyűjteményrészekkel kezdve a dolgot. (Ha a Nemzeti Könyvtár egyedül, és külön dotációkat nem kapva váгна neki a feladatnak, tizenvalahány évre volna szüksége realizálásához, ami elfogadhatatlanul hosszú idő.) A külföldön kiadott művek bibliográfiai leírásainak retrokonvertálását külföldi adatbázisokból–számítógépes katalógusokból történő lehívással lehetne véghezvinni.

2. A Nemzeti Könyvtár a nemzeti könyv- és folyóirattermés újrafeldolgozását illetően legalábbis felügyeleti felhatalmazást kapjon. Részint nemzeti bibliográfiai felhatalmazásainál fogva, de részint azért is, mert bár még nem egészen a kívánatos színvonalon, máris többféle eredményt sikerült elérnie a nemzeti termés gépi hordozóra vitelében. Közülük a legfontosabb a nemzeti bibliográfia 1985 és 1995 közötti évfolyamának CD-ROM-változata.
3. A szervezeti megállapodáson kívül szükség van az alkalmazott technikával kapcsolatos megállapodásra is (a lehetőségek: klaviatúra használatával történő betáplálás, a külföldi adatbázisokból való lehívás, a katalóguscédulák szkennelése [optikai bevitel], ami a legkorszerűbb, s így az egyedül kívánatos megoldás, mivel nem teszi szükségessé a hagyományos katalógusok „szétszedését”, illetve hosszabb idejű kivonását a használatból).
4. Nem kerülhető meg a szorosabban vett leírási kérdésekben való szabályozás sem (lehetőleg az USMARC formátum elfogadása, a jelek kódolására vonatkozó egység stb.).
5. Dönteni kell abban a kérdésben, hogy hazai könyvtári, esetleg könyvtári-kereskedelmi erővel folyják-e ez a munka, vagy számításba jönnek (kellő dotálás esetén) külföldi megbízások is. (Az ezzel foglalkozó cégek közül a legnevezetesebb az OCLC – Online Computer Library Center –, illetve európai ügynöksége, amelynek több speciális programja van e célra, ún. RETROCON, MICROCON és TAPECON.)
6. Végül le kell fektetni a finanszírozási elveket-módszereket. Egyfelől azt, hogy ki mindenki finanszírozza a retrokonvertálás folyamatát és mennyivel, másfelől azt, hogy a produktumainak forgalmazásával járó bevételekből ki és miképpen részesüljön.

/SADOWSKA, J.: Problemy retrokonwersji zbiorów bibliotecznych w Polsce. = Bibliotekarz, 7–8. sz. 1996. p. 3–7./

(Futala Tibor)